

De opmars van exotische vissen

De biodiversiteit in onze binnenwateren neemt snel toe. Toch is dat geen goed nieuws. Door de toestroom van uitheemse vissoorten komt het voortbestaan van de inheemse waterfauna in gevaar.

Tekst Rob Leuven en Gerard van der Velde

In onze rivieren, meren en plassen leven vijfenveertig inheemse soorten zoetwatervissen. Maar de laatste decennia duiken er in onze binnenwateren steeds meer uitheemse vissoorten (exoten) op. Afgezet op een geologische tijdschaal neemt de visdiversiteit in rap tempo toe. Sommige exoten zijn afkomstig van uitzettingen of ontsnappingen. Zo zetten sportvissers karpers uit en worden zonnebaars en de Amerikaanse hondsvijl verhandeld voor tuinvijvers en aquaria. De nakweek wordt vervolgens met goede bedoelingen uitgezet in vennen en plassen, liefst per auto en op korte loopafstand van de weg! De zonnebaars komt dan ook veel voor in water dicht bij de verharde weg.

Andere exoten zoals de roofblei, Donau-brasem en diverse Ponto-kaspische grondels hebben ons land deels op eigen kracht bereikt. Ook hier heeft de mens het verspreidingsgebied vergroot door het verbinden van rivieren met kanalen. Via het Europese netwerk van waterwegen en met schepen kunnen talrijke exoten ons land bereiken. Het Main-Donau kanaal verbindt bijvoorbeeld het stroomgebied van de Rijn met de wateren van de Donau.

CONCURRENTIEVOORDEEL

Uitheemse soorten profiteren van de veranderingen in het watermilieu. Door klimaatverandering en koelwaterlozingen stijgt de temperatuur van onze rivieren snel. De Rijn bij Lobith is ongeveer vijf graden warmer geworden sinds het begin van de vorige eeuw. Bovendien neemt in laag Nederland het zoutgehalte van binnenwateren toe door zeespiegelstijging, getijdenwer-

king en verminderde rivierafvoer. Veel exoten zijn beter bestand tegen hoge temperaturen, en verdragen over het algemeen meer zout in het water dan inheemse soorten. In combinatie met een snelle groei en een omvangrijke voortplanting hebben veel exoten een concurrentievoordeel ten opzichte van inheemse vissoorten. Daarnaast hebben sommige exoten voordeel van de aanleg van kunstmatig habitat (zoals rivierkribben en stortsteenoevers) of het creëren van hun leefmilieu door het grootschalig schonen van vennen.

VERSCHEIDENHEID

Exotische vissoorten verrijken de biodiversiteit op lokaal niveau, maar reduceren de verscheidenheid tussen stroomgebieden. Dit fenomeen heet in het vakjargon 'biotische homogenisatie', en wordt in de volksmond McDonaldisering genoemd. Soms zijn endemische vissoorten uitgestorven door de introductie van uitheemse vissen.

In geïsoleerde vennen en plassen kan de zonnebaars extreem hoge dichtheden bereiken. Onder dergelijke omstandigheden vormt deze vis een ernstige bedreiging voor de inheemse fauna, waaronder de larven van amfibieën en libellen. De Kesslers grondel eet het broed van inheemse vissoorten en vormt zo een potentiële bedreiging voor de rivieronderpad.

Voor een adequaat beheer van onze visfauna is kennis over de verspreiding en ecologie van exoten in relatie tot veranderende milieumomstandigheden onontbeerlijk. Een verbod op de handel in exotische vissen kan onnodige achteruitgang van onze inheemse bio-

diversiteit voorkomen. Verbinden van geïsoleerd water levert vaak ongewenste neveneffecten op door verdere verspreiding van exoten.

Bezint eer gij verbindt!

Dr. Rob S.E.W. Leuven en Dr. Gerard van der Velde zijn universitair hoofddocenten bij het Instituut voor Water en Wetland Research (RU Nijmegen).

Zonnebaars bedreigt inheemse fauna.
Beeld Wikipedia, Tino Strauss

Biodiversiteit van vissen in Noord-Brabant.
Beeld Vissenatlas van Noord-Brabant

